

Samling af Afgørelser

FORSLAG TIL AFGØRELSE FRA GENERALADVOKAT
M. WATHELET
fremsat den 16. november 2017¹

Sag C-560/16

E.ON Czech Holding AG
mod
Michael Dědouch,
Petr Streitberg,
Pavel Suda

(anmodning om præjudiciel afgørelse indgivet af Nejvyšší soud (øverste domstol, Den Tjekkiske Republik))

»Præjudiciel forelæggelse – forordning (EF) nr. 44/2001 – retternes kompetence på det civil- og handelsretlige område – enekompetence – artikel 22, nr. 2) – gyldighed af beslutninger truffet af et selskabs organer eller af juridiske personer, der har hjemsted på en medlemsstats område – enekompetence for retterne i denne medlemsstat – beslutning truffet på et aktieselskabs generalforsamling om tvungen overdragelse af mindretsaktionærernes kapitalandele til hovedaktionæren i selskabet og om fastsættelse af størrelsen af det vederlag, som hovedaktionæren skal betale til dem – sag om efterprøvelse af rimeligheden af dette vederlag«

I. Indledning

1. Anmodningen om præjudiciel afgørelse, indgået til Domstolens Justitskontor den 4. november 2016, vedrører fortolkningen af artikel 22, nr. 2), i Rådets forordning (EF) nr. 44/2001 af 22. december 2000 om retternes kompetence og om anerkendelse og fuldbyrdelse af retsafgørelser på det civil- og handelsretlige område².

2. Anmodningen er blevet indgivet i forbindelse en tvist mellem E.ON Czech Holding AG (herefter »E.ON«) og Michael Dědouch, Petr Streitberg og Pavel Suda (herefter »Michael Dědouch m.fl.«) om efterprøvelse af rimeligheden af den modydelse, som E.ON i forbindelse med en procedure (*squeeze out*) med henblik på tvangsindløsning af mindretsaktionærer var forpligtet til at betale til Dědouch m.fl. efter tvangsindløsningen af de kapitalandele, som de nævnte personer ejede i selskabet Jihočeská plynárenská.

1 – Originalsprog: fransk.

2 – EFT 2001, L 12, s. 1.

II. Retsforskrifter

A. EU-retten

3. Artikel 2, stk. 1, i forordning nr. 44/2001 bestemmer: »Med forbehold af bestemmelserne i denne forordning skal personer, der har bopæl på en medlemsstats område, uanset deres nationalitet, sagsøges ved retterne i denne medlemsstat.«

4. Forordningens artikel 5 bestemmer følgende:

»En person, der har bopæl på en medlemsstats område, kan sagsøges i en anden medlemsstat:

- 1) a) i sager om kontraktforhold, ved retten på det sted, hvor den forpligtelse, der ligger til grund for sagen, er opfyldt eller skal opfyldes
- b) ved anvendelsen af denne bestemmelse, og medmindre andet er aftalt, er opfyldelsesstedet for den forpligtelse, der ligger til grund for sagen:
 - ved salg af varer, det sted i en medlemsstat, hvor varerne i henhold til aftalen er blevet leveret eller skulle have været leveret
 - ved levering af tjenesteydelser, det sted i en medlemsstat, hvor tjenesteydelserne i henhold til aftalen er blevet leveret eller skulle have været leveret
- c) er litra b) ikke relevant, finder litra a) anvendelse

[...]

- 3) i sager om erstatning uden for kontrakt, ved retten på det sted, hvor skadetilføjjelsen er foregået eller vil kunne foregå

[...]«

5. Ifølge artikel 6, nr. 1), i forordning nr. 44/2001 kan en person, der har bopæl på en medlemsstats område, endvidere sagsøges, »såfremt der er flere sagsøgte, ved retten i den retskreds, hvor en af de sagsøgte har bopæl, forudsat at kravene er så snævert forbundne, at det er ønskeligt at behandle og påkende dem samtidig for at undgå uforenelige afgørelser i tilfælde af, at kravene blev påkendt hver for sig«.

6. Artikel 22 i forordning nr. 44/2001 bestemmer:

»Enekompetente, uden hensyn til bopæl, er:

[...]

- 2) i sager om gyldighed, ugyldighed eller opløsning af selskaber og andre juridiske personer, der har deres hjemsted på en medlemsstats område, eller om gyldighed af beslutninger truffet af disses organer, retterne i den pågældende medlemsstat. Ved afgørelsen af, hvor dette hjemsted er beliggende, skal retten anvende de internationale privatretlige regler, som gælder for den

[...]«

B. Tjekkisk ret

7. Artikel 183i i zákon č. 513/1991 Sb., obchodní zákoník (lov nr. 513/1991, handelsloven, i den udgave, der finder anvendelse på tvisten i hovedsagen, herefter »den tjekkiske handelslov«), bestemmer:

»1) En person, der ejer kapitalandele i et selskab, (a) hvis samlede nominelle værdi udgør mindst 90% af selskabets aktiekapital, eller (b) som erstatter kapitalandele, hvis samlede nominelle værdi udgør mindst 90% af selskabets aktiekapital, eller (c) som har mindst 90% af stemmerettighederne i selskabet (herefter »hovedaktionæren«), har ret til at anmode bestyrelsen om at afholde en generalforsamling, hvorunder der skal træffes en beslutning om overdragelse af alle selskabets øvrige kapitalandele til denne person.

[...]

(3) Generalforsamlingens beslutning skal omfatte identifikation af hovedaktionæren, oplysninger, der godtgør, at aktionæren er hovedaktionær, og det vederlag, der er fastsat [...], samt den frist, inden for hvilken vederlaget skal være betalt.«

8. Artikel 183k i den tjekkiske handelslov bestemmer:

»(1) Ejerne af kapitalandele kan [...] anmode en ret om at efterprøve vederlagets rimelighed [...]

[...]

(3) En retsafgørelse, der giver ret til et andet vederlag, er bindende for hovedaktionæren og selskabet i henhold til den ydede rettighed samt over for de øvrige ejere af kapitalandele. [...]

(4) En afgørelse om, at vederlaget ikke er rimeligt, gør ikke den beslutning, som generalforsamlingen har truffet i henhold til § 183i, stk. 1, ugyldig.

(5) En afgørelse om, at vederlaget ikke er rimeligt, kan ikke danne grundlag for en påstand i henhold til § 131 om, at den af generalforsamlingen truffede beslutning skal erklæres ugyldig.«

III. Tvisten i hovedsagen og de præjudicielle spørgsmål

9. Ved beslutning af 8. december 2006 besluttede generalforsamlingen i det tjekkiske aktieselskab Jihočeská plynárenská med hjemsted i České Budějovice (Den Tjekkiske Republik) at tvangsindløse alle kapitalandele i dette selskab til fordel for selskabets hovedaktionær, E.ON, der har hjemsted i München (Tyskland).

10. I denne beslutning var fastsat størrelsen af det vederlag, som E.ON skulle betale til mindretalsaktionærerne efter denne overdragelse.

11. Ved søgsmål anlagt den 26. januar 2007 mod Jihočeská plynárenská og E.ON nedlagde Michael Dédouch m.fl. påstand om, at Krajský soud v Českých Budějovicích (regional ret i České Budějovice, Den Tjekkiske Republik) efterprøver dette vederlags rimelighed.

12. Under denne sag gjorde E.ON indsigelse mod de tjekkiske retters kompetence, idet selskabet gjorde gældende, at det kun er de tyske retter, der har international kompetence, henset til selskabets hjemsted.

13. Ved kendelse af 26. august 2009 forkastede Krajský soud v Českých Budějovicích (regional ret i České Budějovice) indsigelsen med den begrundelse, at de tjekkiske retter i henhold til artikel 6, stk. 1, i forordning nr. 44/2001 har kompetence til at påkende det søgsmål, der er anlagt af Dédouch m.fl.

14. E.ON iværksatte appel af denne afgørelse ved Vrchní soud v Praze (appeldomstol i Prag, Den Tjekkiske Republik), som ved kendelse af 22. juni 2010 fastslog, at den tvist, der var indbragt for den, var omfattet af forordningens artikel 22, nr. 2), og at de tjekkiske retter havde international kompetence, henset til hjemstedet for Jihočeská plynárenská.

15. E.ON iværksatte appel ved Ústavní soud (forfatningsdomstol, Den Tjekkiske Republik), som ved dom af 11. september 2012 ophævede kendelsen og hjemviste sagen til Vrchní soud v Praze (appeldomstol i Prag).

16. Ved kendelse af 2. maj 2014 fastslog Vrchní soud v Praze (appeldomstol i Prag), at de tjekkiske retter havde kompetence på grundlag af artikel 5, nr. 1), litra a), i forordning nr. 44/2001.

17. E.ON har iværksat appel til prøvelse af denne kendelse ved den forelæggende ret.

18. På denne baggrund har Nejvyšší soud (øverste domstol, Den Tjekkiske Republik) besluttet at udsætte sagen og forelægge følgende præjudicielle spørgsmål for Domstolen:

- »1) Skal artikel 22, nr. 2), i forordning [nr. 44/2001] fortolkes således, at den også omfatter retsforhandlinger om efterprøvelse af rimeligheden af det vederlag, som en hovedaktionær skal betale, svarende til kapitalandelenes værdi, til de tidligere ejere af disse kapitalandele, der blev overdraget som følge af en beslutning truffet på et aktieselskabs generalforsamling om tvungen overdragelse af de øvrige kapitalandele til hovedaktionæren (også kendt som »tvangsindløsning« [*squeeze out*]), når den på aktieselskabets generalforsamling trufne beslutning fastsætter beløbet for et rimeligt vederlag, der er bindende for hovedaktionæren og for selskabet i henhold til de ydede rettigheder samt for de øvrige ejere af kapitalandele?
- 2) Såfremt svaret på ovenstående spørgsmål er benægtende, skal artikel 5, nr. 1), litra a), [i forordning nr. 44/2001] da fortolkes således, at den også omfatter retsforhandlinger om efterprøvelse af rimeligheden af det i ovenstående spørgsmål beskrevne vederlag?
- 3) Såfremt svaret på begge de ovenstående spørgsmål er benægtende, skal artikel 5, nr. 3), [i forordning nr. 44/2001] da fortolkes således, at den også omfatter retsforhandlinger om efterprøvelse af rimeligheden af det i det første spørgsmål beskrevne vederlag?«

IV. Retsforhandlingerne ved Domstolen

19. E.ON, Michael Dédouch m.fl., den tjekkiske regering og Europa-Kommissionen har indgivet skriftlige indlæg. Der er ikke blevet fremsat en begrundet anmodning om afholdelse af mundtlig forhandling, og eftersom Domstolen finder, at sagen er tilstrækkelig oplyst, har den besluttet ikke at afholde en sådan.

V. Analyse

20. Med sine præjudicielle spørgsmål ønsker den forelæggende ret nærmere bestemt oplyst, om en sag vedrørende rimeligheden af det vederlag, som hovedaktionæren i et selskab skal betale pr. aktie til mindretalsaktionærerne i samme selskab i forbindelse med en tvangsindløsning (*squeeze out*), er omfattet af enekompetencen for retterne på det sted, hvor selskabet har hjemsted [artikel 22, nr. 2), i

forordning nr. 44/2001], eller af den specielle kompetenceregulering vedrørende retterne på det sted, hvor den forpligtelse, der ligger til grund for sagen, er opfyldt eller skal opfyldes [artikel 5, nr. 1, litra a), i forordning nr. 44/2001], eller af den specielle kompetenceregulering vedrørende retterne på det sted, hvor skadetilføjeisen er foregået eller vil kunne foregå [artikel 5, nr. 3), i forordning nr. 44/2001].

21. Den foreliggende anmodning om præjudicial afgørelse fremhæver et strukturelt problem med forordning nr. 44/2001 (der fortsat gør sig gældende i Europa-Parlamentets og Rådets forordning (EU) nr. 1215/2012 af 12.12. 2012 om retternes kompetence og om anerkendelse og fuldbyrdelse af retsafgørelser på det civil- og handelsretlige område³), nemlig fraværet af et kompetencegrundlag vedrørende bilæggelse af interne tvister i selskaber, såsom uoverensstemmelser mellem aktionærene indbyrdes eller mellem aktionærene og ledelsen eller mellem selskabet og dets ledelse⁴.

22. Artikel 22, nr. 2), i forordning nr. 44/2001 vedrører således kun sager »om gyldighed, ugyldighed eller opløsning af selskaber [...] eller om gyldighed af beslutninger truffet af disses organer«. Selskabsretlige tvister indebærer imidlertid ikke nødvendigvis spørgsmål om gyldigheden af en beslutning truffet af selskabets organer, og endnu mindre gyldigheden, ugyldigheden eller opløsningen af selskabet. Dette er tilfældet i den foreliggende sag, hvor tvisten i hovedsagen i overensstemmelse med artikel 183k, stk. 4, i den tjekkiske handelslov ikke omhandler gyldigheden af generalforsamlingens beslutning om tvangsindløsning af mindretalsaktionærene, men udelukkende vedrører størrelsen af det vederlag, som hovedaktionæren skal betale til dem for deres aktier.

23. Problemet med, at der ikke findes et kompetencegrundlag for denne form for tvister, kompliceres yderligere af problemer med anvendelsen af bestemmelserne i artikel 5, nr. 1) og 3), på tvisten i hovedsagen, eftersom tvangsindløsningen af mindretalsaktionærene og det vederlag, der blev fastsat ved generalforsamlingens beslutning, hverken er et kontraktforhold eller en erstatning uden for kontrakt.

24. For det første er der ikke tale om »en forpligtelse, som en part frivilligt har påtaget sig over for en anden«⁵, som ville resultere i anvendelsen af artikel 5, nr. 1), i forordning nr. 44/2001. Princippet bag en tvangsindløsning af mindretalsaktionærer er, at hovedaktionæren kan iværksætte tvangsindløsningen uden deres samtykke.

25. Selv om det fremgår af Domstolens faste praksis, at »artikel 5, nr. 3), i forordning nr. 44/2001 finder anvendelse på ethvert krav om, at en sagsøgt pålægges et erstatningsansvar, som ikke er knyttet til et »kontraktforhold« som omhandlet i denne forordnings artikel 5, nr. 1)«⁶, er genstanden for den i hovedsagen omhandlede sag for det andet ikke hovedaktionærens ansvar. Tværtimod vedrører sagen – i overensstemmelse med den tjekkiske handelslovs artikel 183i, stk. 3 – spørgsmålet, om det vederlag, som generalforsamlingen (og således ikke nødvendigvis eller ikke udelukkende hovedaktionæren) har fastsat, er rimeligt eller ej.

26. Denne problemstilling er ikke enestående for tvangsindløsningsproceduren, men opstår også i forbindelse med adskillige andre selskabsretlige begreber som f.eks. den loyalitetsforpligtelse, der påhviler ledelsen. På grundlag af Domstolens faste praksis, som jeg har henvist til i punkt 24 i dette forslag til afgørelse, er loyalitetsforpligtelsen en forpligtelse, som en leder har over for selskabet, når lederen frit påtager sig hvervet. I denne retning er en påstand fra et selskab eller en aktionær om, at

3 – EUT 2012, L 351, s. 1.

4 – Jf. i denne retning P. Paschalidis, *Freedom of Establishment and Private International Law for Corporations*, Oxford University Press, 2012, punkt 2.09-2.29.

5 – Dom af 10.9.2015, Holterman Ferho Exploitatie m.fl. (C-47/14, EU:C:2015:574, præmis 52 og den deri nævnte retspraksis).

6 – Dom af 10.9.2015, Holterman Ferho Exploitatie m.fl. (C-47/14, EU:C:2015:574, præmis 68 og den deri nævnte retspraksis).

en leder har tilsidesat denne forpligtelse, omfattet af artikel 5, nr. 1, litra a), i forordning nr. 44/2001, men der findes ikke noget specifikt opfyldelsessted for denne forpligtelse som omhandlet i nævnte bestemmelse, eftersom den gælder overalt i verden. Det er således ikke muligt på grundlag af denne bestemmelse at fastslå, at kompetencen for retterne i en bestemt stat.

27. Når der ikke findes noget grundlag for enekompetence eller speciel kompetence, falder tilbage til hovedreglen i artikel 2, stk. 1, i forordning nr. 44/2001, hvorefter personer, der har bopæl på en medlemsstats område, uanset deres nationalitet, sagsøges ved retterne i denne medlemsstat⁷.

28. I dette tilfælde ville artikel 22, nr. 2), i forordning nr. 44/2001 skulle fortolkes strengt⁸. En sådan fortolkning, der udelukker den foreliggende tvist fra dens anvendelsesområde (fordi tvisten i henhold til artikel 183k, stk. 4, i den tjekiske handelslov ikke vedrører gyldigheden af generalforsamlingens beslutning, hvormed der træffes beslutning om tvangsindløsning af mindretsaktionærer), ville imidlertid være i strid med opbygningen af og formålet med denne forordning, der i henhold til Domstolens praksis skal ligge til grund for fortolkningen af artikel 22 i forordning nr. 44/2001⁹.

29. Det skal i denne forbindelse bemærkes, at Domstolen allerede har fortolket artikel 22, nr. 2), i forordning nr. 44/2001. Selv om Domstolen mig bekendt endnu ikke har haft lejlighed til at gøre det i forbindelse med en intern tvist i et selskab, der er underlagt selskabsretlige regler, har det dog ikke forhindret den i i denne retspraksis at fastlægge de principper, der er vejledende for fortolkningen af denne bestemmelse¹⁰.

30. Domstolen fastslog i denne retning i dom af 2. oktober 2008, Hassett og Doherty (C-372/07, EU:C:2008:534), at »de nævnte bestemmelser, som er en undtagelse fra [de] almindelige værnetingsregler [i artikel 22 i forordning nr. 44/2001], ikke bør fortolkes videre, end deres formål kræver, idet de har den virkning, at parterne fratages den ret til valg af værneting, som de ellers ville have, og at de i visse tilfælde kan sagsøges ved en ret, som ikke er nogen af parternes hjemting«¹¹.

31. Ifølge Domstolen er »hovedformålet med en sådan undtagelse, som bestemmer, at retterne i den stat, hvor et selskab har hjemsted, er enekompetente, at centralisere kompetencen for at undgå, at der afsiges modstridende afgørelser om selskabers beståen eller om gyldigheden af beslutninger truffet af deres organer«¹².

32. Jeg er af den opfattelse, at dette mål ville blive opfyldt bedre, hvis der anlægges en fortolkning af artikel 22, nr. 2), der er i overensstemmelse med hovedformålet med artiklen, i stedet for en streng og formel fortolkning af dens ordlyd.

7 – Jf. dom af 13.7.2006, Reisch Montage (C-103/05, EU:C:2006:471, præmis 22), og af 12.5.2011, BVG (C-144/10, EU:C:2011:300, præmis 30).

8 – Jf. dom af 13.7.2006, Reisch Montage (C-103/05, EU:C:2006:471, præmis 22), og af 12.5.2011, BVG (C-144/10, EU:C:2011:300, præmis 30).

9 – Jf. dom af 2.10.2008, Hassett og Doherty (C-372/07, EU:C:2008:534, præmis 19), og af 12.5.2011, BVG (C-144/10, EU:C:2011:300, præmis 29 og 30).

10 – Den sag, der gav anledning til dom af 2.10.2008, Hassett og Doherty (C-372/07, EU:C:2008:534), vedrørte således tvister mellem en engelsk interesseorganisation og dens medlemmer på grundlag af en aftale, der er indgået mellem dem. Der var således ikke tale om en tvist omfattet af engelsk selskabsret. Det samme gjaldt den sag, der gav anledning til dom af 22.3.1983, Peters Bauunternehmung (34/82, EU:C:1983:87), og som vedrørte tvister angående en aftale om indmeldelse i en forening. Spørgsmålet om retternes enekompetence på det sted, hvor foreningen var hjemmehørende, blev end ikke rejst. Den sag, der gav anledning til dom af 12.5.2011, BVG (C-144/10, EU:C:2011:300), vedrørte en tvist mellem et tysk selskab og dets kreditor om en kontrakt om et afledt finansielt produkt. Det tyske selskab bestred gyldigheden af denne kontrakt som en ultra vires-retsakt, idet det gjorde gældende, at selskabet havde tilsidesat vedtægterne. Der var således ikke tale om en intern tvist i selskabet, idet det spørgsmål, der var omfattet af selskabsretten, nemlig spørgsmålet, om det tyske selskabs indgåelse af nævnte kontrakt var ultra vires, kun var et bispørgsmål. Den sag, der gav anledning til dom af 23.10.2014, flyLAL-Lithuanian Airlines, (C-302/13, EU:C:2014:2319), vedrørte en tvist mellem på den ene side et litauisk luftfartsselskab og på den anden side et lettisk luftfartsselskab, og det lettiske selskab, der drev lufthavnen i Riga (Letland). Det lettiske flyselskab forsøgte at opnå erstatning for en skade som følge af de sagsøgte tilsidesættelse af konkurrenceretten. Der var således hverken tale om en intern tvist i et selskab eller om et spørgsmål omfattet af selskabsretten.

11 – Jf. præmis 19 og den deri nævnte retspraksis.

12 – Dom af 2.10.2008, Hassett og Doherty (C-372/07, EU:C:2008:534, præmis 20).

33. Domstolen har således allerede fastslået, at »retterne i den medlemsstat, hvor selskabet har sit hjemsted, [synes] at [være bedst egnede til] at bedømme [...] tvister [om selskabers beståen eller om gyldigheden af beslutninger truffet af deres organer], navnlig henset til, at formaliteterne i forbindelse med offentligheden omkring selskabet skal opfyldes i denne medlemsstat. Sådanne retter tillægges således enekompetence af hensyn til en god retspleje«¹³.

34. Dette gælder efter min opfattelse også de tjekkiske retter i forbindelse med tvisten i hovedsagen. Eftersom der er tale om hovedaktionærens tvangsindløsning af mindretalsaktionærerne i et tjekkisk selskab, og eftersom hovedaktionæren E.ON ikke har bestridt, at tjekkisk ret finder anvendelse på tvisten, selv hvis den skulle være omfattet af de tyske retters kompetence på grundlag af artikel 2 i forordning nr. 44/2001, er jeg af den opfattelse, at de tjekkiske retter er bedst egnede til at påkende tvisten og løse den i overensstemmelse med tjekkisk ret.

35. Desuden er jeg af den opfattelse, at retternes kompetence på det sted, hvor det selskab har hjemsted, og hvis interne anliggender er genstand for tvisten på grundlag af artikel 22, nr. 2), i forordning nr. 44/2001, ikke berører det mål om forudsigelighed¹⁴, der forfølges med forordning nr. 44/2001, eftersom aktionærerne i et selskab, navnlig hovedaktionæren, let kan forudse, at retterne på det sted, hvor selskabet har sit hjemsted, er de retter, der har kompetence til at afgøre enhver intern tvist i selskabet. I den foreliggende sag er det naturligt, at de tjekkiske retter afgør tvisten mellem E.ON og Michael Dédouch m.fl.

36. Af disse grunde er jeg af den opfattelse, at den foreliggende sag giver Domstolen mulighed for at tydeliggøre anvendelsen af artikel 22, nr. 2), i forordning nr. 44/2001 på interne tvister i selskaber. Jeg foreslår, at denne bestemmelse fortolkes således, at sådanne tvister, og bl.a. tvister mellem hovedaktionæren og mindretalsaktionærerne i forbindelse med en tvangsindløsningsprocedure, er omfattet af nævnte bestemmelses anvendelsesområde.

VI. Forslag til afgørelse

37. Henset til det ovenstående foreslår jeg, at Domstolen besvarer de af Nejvyšší soud (øverste domstol, Den Tjekkiske Republik) forelagte præjudicielle spørgsmål således:

»Artikel 22, nr. 2), i Rådets forordning (EF) nr. 44/2001 af 22. december 2000 om retternes kompetence og om anerkendelse og fuldbyrdelse af retsafgørelser på det civil- og handelsretlige område skal fortolkes således, at den finder anvendelse på en sag om efterprøvelse af rimeligheden af det vederlag, som hovedaktionæren er forpligtet til at betale til de tidligere indehavere af kapitalandele (mindretalsaktionærer) som vederlag for disse andele, der overdrages til hovedaktionæren i henhold til en beslutning vedtaget af et aktieselskabs generalforsamling, der kræver, at de øvrige kapitalandele overdrages til hovedaktionæren.«

13 – Dom af 2.10.2008, Hassett og Doherty (C-372/07, EU:C:2008:534, præmis 21 og den deri nævnte retspraksis).

14 – Jf. 11. betragtning til forordning nr. 44/2001. Jf. ligeledes i denne retning dom af 12.5.2011, BVG (C-144/10, EU:C:2011:300, præmis 33 og 35).